

того, яким чином можна забезпечити сталість розвитку людства, дбаючи про нескінченно велику низку майбутніх поколінь наших нащадків, про їх потреби та інтереси. Водночас це турбота про сьогодення соціуму та якість життя сучасної людини – про розумне ставлення до природного довкілля та збереження традиційних духовних цінностей людства. Нарешті, це єдиний вихід з сучасного глухого кута, в якому опинилася світова спільнота в добу глобалізації: лише на цьому шляху можна забезпечити виживання людства і врятувати світову цивілізацію від загибелі.

Доленосний характер цієї проблематики не викликає сумніву. І діяти в напрямку оптимізації розвитку суспільства необхідно негайно: завтра вже буде запізно.

Звичайно, філософія сталого розвитку – не єдина сфера, де потрібним є погляд філософа у майбутнє саме з метою збереження основоположних духовних цінностей людства та гуманізації соціуму. Втім, саме це коло проблем, на нашу думку, має виняткове значення.

Ігор Карівець

Національний університет “Львівська політехніка”,
м. Львів

АКАДЕМІЗМ І ФІЛОСОФІЯ

Не буду нагадувати про походження слова «академія». Як відомо, Платон заснував академію, щоб навчати в ній не якомусь платонізму, а містеріям. Учень Платона не міг бути кожен, а лише той, хто пройшов певні випробування. Так само і Піфагор відбирав учнів, бо вважав, що не всі здатні осягнути науку, яку він вважав сакральною. В старогрецьких академіях викладали сакральну науку лише для вибраних. Для всіх інших була проста наука, в якій висвітлювалися основні принципи математики, музики, геометрії, граматики, риторики тощо. Цим наукам навчали платні вчителі – софісти. Отже, академія ставала осередком езотеричного знання, яке передавалося лише посвяченим. Академія була своєрідним братством, яке очолював вчитель (Платон тощо). Учні мали безпосередню можливість спілкуватися з вчителем кожного дня, спостерігати за способом його життя, а він, своєю чергою, мав можливість спостерігати за щоденним життям учнів, робити їм зауваження, давати поради. Все це разом сприяло формуванню духу співтворчості. Людина в академії Платона чи в Союзі Піфагора не

накопичувала знань, а дійсно ви-ховувалася до переживання самої себе як вінця природи. За допомогою філософії, містерій, людина актуалізувала в собі божественний початок (його можна назвати по-різному: душою, «внутрішнім вчителем», совістю тощо). Його актуалізація у щоденному житті учня означала те, що учень досягав вінця природи, тобто власного духу, яким є кожна людина. Саме з актуалізації власного духу розпочинається людське. Платон. Федр (249bc): "...людина повинна осягати загальні поняття, що складаються з багатьох чуттєвих сприймань, які розум зводить воедино. А це є пригадуванням того, що колись душа бачила, супроводжуючи Бога й дивлячись з висоти на те, що ми тепер називаємо буттям, – зачудована споглядала тоді справжнє буття. Тому заслужено окрилюється лише душа філософа, бо його пам'ять завжди в міру сил звернена на те, в чому сам Бог виявляє свою божественність. Лише людина, яка правильно користується такими спогадами і посвячена в досконалі таїнства, стає справді досконалою". Таким було першопочаткове призначення академії і, зокрема філософії, яка допомагала в актуалізації духовності людини, її вінця.

Минув час. І сам Платон каже, що всьому, що виникло, приходить кінець, бо щоразу, коли космос завершує певний цикл розвитку – це означає врожай і неврожай, які бувають не лише на те, що виростає із землі, але й на те, що на ній проживає – на душі людей. Сьогодні існують навчальні заклади, які зберегли стару назву «академія», але навчають в ній зовсім іншому, тай самі сучасні академіки – це не рівня Платону чи Піфагору.

Сьогодні більшість філософів – це викладачі філософії, а не вчителі. Але що таке справжній викладач філософії? Викладач викладає те, у що він/вона вклав/ла свою душу. А душа є вкладеною в сутність. Тому викладаючи те, у що вкладена душа, людина не відчужується від того, що викладається. Викладене не об'єктивується, тобто воно не стає об'єктом, але викладена суть за допомогою мови дозволяє осягнути дійсність. В такому викладанні немає розриву між існуванням і сутністю. Сковорода говорить про «сродний труд», а Лютер – про «покликання». Якщо викладається «сродний труд», або «професія», то вони не об'єктивуються, тобто не відчужуються від людини, бо в тому, що викладається вкладена сутність, тобто дійсне (доля). Праця за покликанням звільняє людину від страждань втрати сенсу. Неможливо втратити сенс в тому, у що вкладено душу. Душа вкладена у долю Цілого. Актуалізація вкладеності душі у долю Цілого робить людину щасливою. Щаслива людина розквітає, а у розквіті людини полягає краса. Розквітання людини – це наповнення людини силою життя, яку вона черпає з долі Цілого. «Краса – це доля істини» (Гайдегер). Доля Цілого оприсутнює людину.

Побутує думка, що час створення великих філософських систем минув. Це означає, що професійний філософ (дипломований філософ, який здобув університетську філософську освіту) повинен критично розглядати створені філософські системи чи філософії. Академічний філософ не повинен знову вигадувати велосипед. Його завдання полягає у критиці створеної філософії, яка з'ясовує походження та значення того чи іншого поняття. Чи можлива тоді у сучасній філософії творчість? Якщо на кафедрах філософії будуть притримуватися шаблонних методів мислення, повторювати стереотипи, на кшталт “Платон мені друг, а істина дорожча“, будуть займатися термінологічною комбінаторикою, то філософія зникне з кафедр філософії, і залишиться від них лише одна назва. В Україні така загроза існує.

Який же вихід з даної ситуації? Для того, щоб українська філософія припинила бути лише явищем «внутрішньо культурним», необхідно братися за серйозну роботу. На кожній кафедрі філософії повинні функціонувати перекладацькі майстерні. Переклад філософської літератури сприятиме розробленню української філософської термінології, бо філософувати можна лише в стихії рідної мови. Професійні філософи повинні знати іноземні мови. Ми не повинні сліпо запозичувати термінологію, а творчо її опрацьовувати. Крім цього, необхідна сміливість у мисленні та творче осмислення філософської спадщини. Якщо лише це буде реалізовано, то можна сподіватися, що філософія не зникне з кафедр філософії.

Володимир Хазін

Мукачівський гуманітарний інститут,
м. Мукачево

СУБ'ЕКТИВНІСТЬ ФІЛОСОФА: “ВСУПЕРЕЧ” ЧИ “ЗАВДЯКИ”?

Відомо, що на відміну від сфери позитивної наукової діяльності, у мистецтві і філософії *жива особистість* того, хто створює відповідний продукт, не може бути винесена “за дужки”: від її живої і невмирущої присутності у творі абстрагуватись неможливо. Хрестоматійні приклади яскравого відбитку на філософських вченнях особливостей характеру їх творців – І.Г. Фіхте і Ф. Ніцше. Хоча перелік можна продовжити.

Виникає закономірне питання: чи є *суб'єктивність* того чи іншого філософа *перешкодою* на шляху адекватного вияву *об'єктивної* істини (яка не залежить від людини і людства), чи вона постає тим фактором, що